

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Ημερομηνία: Σάββατο 1 Απριλίου 2017
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ**A.1. ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΚΕΝΤΡΑ ΑΡΘΡΟΥ**

Θεματικό κέντρο άρθρου: οι παράγοντες γένεσης της ξενοφοβίας.

Θεματικοί άξονες των παραγράφων:

- Η ψυχολογική ερμηνεία της ανθρώπινης αντίδρασης απέναντι σε παγκοσμιοποιημένα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα με τη μορφή της μεταφοράς ενός ακαθόριστου φόβου στους ξένους.
- Η αρνητική αντιμετώπιση της πολιτιστικής και πολιτισμικής ετερότητας λόγω μιας ψυχικά ασταθούς και ανεργιάστους κοινωνίας.
- Η αφαίρεση των ανθρώπινων γνωρισμάτων από τον εκάστοτε ξένο ως δικαιολόγηση της διατήρησης της πολιτισμικής καθαρότητας του εντόπιου πληθυσμού.
- Η γενίκευση της ξενοφοβίας με τη μορφή της ακρότητας του ρατσισμού, επιδεικνύοντας ως άλλοθι τη διατήρηση διαπροσωπικών επαφών με ξένους.
- Η διαχρονική απόρριψη των ξένων.
- Το παράδοξο της συμπλοκής της ξενοφοβίας και του «κοινοτισμού» λόγω σύγχρονου κοινωνικού ανοίγματος και πολιτισμικής κινητικότητας.
- Η νοοτροπία της αναζήτησης του εξιλαστήριου θύματος ως διέξοδος στο αίσθημα της αδυναμίας ενός πολιτισμού και της ταυτότητά του για την αντιμετώπιση απειλών.
- Η πρόταση της συλλειτουργίας της φιλόξενης ενσωμάτωσης των ξένων και της παροχής δικαιώματος ασφάλειας σε όλους.

ΣΥΝΘΕΣΗ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΕ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο αρθρογράφος παραθέτει την ερμηνεία της γένεσης της ξενοφοβίας βάσει των απόψεων γάλλου κοινωνιολόγου. Ειδικότερα, η συντελούμενη παγκοσμιοποίηση ευθύνεται για τη μεταφορά φόβων και αρνητισμού προς την πολιτισμική ετερότητα εξαιτίας ψυχικής ανασφάλειας και αστάθειας των εκάστοτε ημεδαπών. Αυτοί αφαιρούν από τον ξένο τα ανθρώπινα γνωρίσματά

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

του, δικαιολογώντας τη διατήρηση της πολιτισμικής καθαρότητάς τους. Η γενίκευση της ξενοφοβίας ως ρατσιστικής ακρότητας εδράζεται ωστόσο στο άλλοθι των διαπροσωπικών επαφών με ξένους. Εξάλλου, η διαχρονικότητά της εκδηλώνεται με το σύγχρονο παράδοξο της σύμπλοκής της με τον «κοινοτισμό» λόγω του ανοίγματος των κοινωνιών και της πολιτισμικής κινητικότητας. Επιπροσθέτως, διαμορφώνεται η νοοτροπία της αναζήτησης ενός εξιλαστήριου θύματος εξαιτίας της έλλειψης ταυτότητας και της αδυναμίας ενός πολιτισμού ν' αντιμετωπίσει ακαθόριστες από τους ξένους απειλές. Τέλος, προτείνεται ως διέξοδος η συλλειτουργία της φιλόξενης ενσωμάτωσης των ξένων με την παροχή δικαιώματος ασφάλειας σε όλους.

A.2. Πολλές μειονοτικές ομάδες με διαφορετική εθνολογική και φυλετική καταγωγή που ζουν σε μία κοινωνία, δέχονται συχνά τον ρατσισμό και τη στοχοποίηση από τους πλειοψηφούντες γηγενείς. Αυτό ισχύει, καθώς τα μέλη μιας τέτοιας ομάδας που αντιλαμβάνονται ότι αντιμετωπίζονται με φόβο ή εχθρότητα, εκδηλώνουν έντονα συναισθήματα απαισοδοξίας ή ακόμη και ντροπής για την ταυτότητά τους. Βέβαια, υπάρχει και η περίπτωση να εμφανίσουν συμπτώματα εσωστρέφειας, να παραιτηθούν από κάθε προσπάθεια ένταξής τους στο υπόλοιπο σύνολο ή – ακόμη χειρότερα – να εμφανίσουν μία εκδικητική διάθεση προς τους διώκτες και θύτες τους. Πρόκειται για τακτική που αναπαράγει και διαιώνει το ρατσισμό και τη βία, αφού αντιδρούν, προκειμένου ν' αποδείξουν ότι δεν ανήκουν σε αυτή την κατώτερη κατηγορία που αρκετοί μεροληπτικά και στερεοτυπικά τους έχουν κατατάξει. Έτσι, όμως, επιτείνεται η αναστολή κάθε προόδου, είτε ατομικής είτε συλλογικής.

B.1. Η δομή της παραγράφου είναι η εξής:

Θεματική περίοδος: «Με αυτόν τον τρόπο... πρέπει να αμυνθούμε».

Λεπτομέρειες / σχόλια: «Ωθούμενος ως τις ακραίες συνέπειές του... εναντίον του ίδιου».

Περίοδος κατακλείδα: δεν υπάρχει.

Ο συγγραφέας επιλέγει να αναπτύξει την παράγραφό του με **συνδυασμό μεθόδων**. Ειδικότερα, χρησιμοποιεί τον τρόπο του **αιτίου-αποτελέσματος**, καθώς παραθέτει την αιτιώδη σχέση μεταξύ ρατσισμού και ξενοφοβίας. Τα αίτια είναι η ξενοφοβία και οι ξενοφοβικές αντιλήψεις και το αποτέλεσμα είναι ο ρατσισμός, ο στιγματισμός και η επίρριψη ευθυνών. Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη των λέξεων: «*παράγει, γεννιέται, γίνεται, στιγματίζοντας*». Ο δεύτερος τρόπος, με τον οποίο αναπτύσσεται η παράγραφος είναι τα **παραδείγματα**, καθώς προς το τέλος της παραγράφου δίνονται από το συγγραφέα παραδείγματα εθνικοτήτων που συχνά στοχοποιούνται από τους ξενοφοβικούς ανθρώπους («*άραβα, σενεγαλέζο, ρουμάνο*»).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

B.2α. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το α' πληθυντικό πρόσωπο σε όλο το κείμενο, γιατί θέλει να εκφράσει μια συλλογική άποψη που είναι ευρέως αποδεκτή στο κοινό. Συμμετέχοντας και ο ίδιος λοιπόν στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο θέλει να καταθέσει την προσωπική του άποψη για το θέμα της ξеноφοβίας και να τονίσει την ανάγκη άμεσης αντιμετώπισής της. Έτσι το κείμενό του διακρίνεται για την αμεσότητα του λόγου του, τη ζωντάνια και την παραστατικότητα των ιδεών που θέλει να μεταδώσει. Γράφοντας με αυτό το ρηματικό πρόσωπο, ο συγγραφέας έχει ως στόχο να διδάξει τους αναγνώστες και να τους πείσει πως η άποψή του είναι ορθή. Έτσι, επιτυγχάνεται η συλλογικότητα, η καθολικότητα και η γενίκευση των σκέψεών του.

B.2β. Τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται ως εξής στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- «βαρβάρων»: **σαρκασμός και ειρωνεία** για τους ανθρώπους που υφίστανται κατάκριση, υποτίμηση και παραβίαση των δικαιωμάτων τους, ενώ παράλληλα θεωρούνται αδικαιολογήτως απολίτιστοι.
- «Ζούμε σε μια κοινωνία... και δικαίωμα στην ασφάλεια»: **παράθεση των απόψεων ενός γάλλου κοινωνιολόγου σε ευθύ λόγο.**

B.3. Η δεύτερη παράγραφος του κειμένου συνδέεται νοηματικά με την τρίτη με τη νοηματική σχέση της **αντίθεσης**. Πιο συγκεκριμένα, στη δεύτερη παράγραφο αναφέρεται γενικά πως η ξеноφοβία είναι ένα σύμπτωμα της ανασφάλειας των κοινωνιών, ενώ στην τρίτη παράγραφο παρατίθεται η άποψη πως η ξеноφοβία γεννιέται από την προσωπική αγωνία του κάθε μέλους της κοινωνίας. Χαρακτηριστική είναι η ύπαρξη της διαρθρωτικής λέξης «**ωστόσο**».

B.4. Πρόκειται για **ενεργητική σύνταξη**, η οποία μετατρέπεται ως εξής: «**Η καθαρότητα μιας εξιδανικευμένης κοινότητας απειλείται από την παρουσία τους**».

Στην **ενεργητική φωνή** τονίζεται το λογικό υποκείμενο που ταυτίζεται με το γραμματικό – συντακτικό «**η παρουσία τους**». Ο λόγος γίνεται πιο αναλυτικός και παραστατικός, αφού αναδεικνύεται η ενέργεια του υποκειμένου της πρότασης.

Αντίθετα, στην **παθητική φωνή** υπογραμμίζεται το αποτέλεσμα της πράξης «**η καθαρότητα μιας εξιδανικευμένης κοινότητας**» που δηλώνει το ρήμα του λογικού υποκειμένου «**η παρουσία τους**». Τονίζεται το γραμματικό – συντακτικό υποκείμενο και αποκτά σύνθετη διάσταση η σύνταξη και ο λόγος.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

B.5. Συνώνυμα:

- απρόβλεπτες = **αναπάντεχες / απροσδόκητες**
- απανθρωποποίηση = **αποκτήνωση / εξαχρείωση**
- κατηγορία = **μομφή / κατάκριση**
- αναδιπλώνεται = **στρέφεται**
- να φορτώσουμε = **να επιρρίψουμε / μεταθέσουμε**

Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

Τίτλος: «Ξένοι; Στην πυρά...»

Πρόλογος:

Μετά την αύξηση των προσφυγικών ρευμάτων από τη Συρία ή και μετά τα τρομοκρατικά χτυπήματα που έχουν σημειωθεί σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις – παρατηρείται έξαρση των ξενοφοβικών αντιλήψεων και συμπεριφορών στις δυτικές κοινωνίες. Όλα αυτά δεν συνάδουν με την πολιτισμική ανάπτυξη και τη συνταγματική κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Φαινόμενα, δηλαδή, όπως εκείνα της καθημερινής σχεδόν λεκτικής, σωματικής και ψυχολογικής επιθετικότητας από όσους θεωρούνται η κυρίαρχη εθνολογική ομάδα ενός κρατικού συνόλου προς τις μειονότητες, όπως είναι κατά κύριο λόγο οι μετανάστες και οι πρόσφυγες, δείχνουν ότι στην πράξη μια κοινωνία, παρά τον όποιο βαθμό προόδου της, δεν είναι έτοιμη να φερθεί στοιχειώδώς ανθρώπινα προς όλους. Γι' αυτό ευδοκιμούν κάθε είδους διακρίσεις, μορφές υποτίμησης και φόβος προς τον άλλον, τον διαφορετικό, τον ξένο. Πρόκειται για φαινόμενο αντιανθρωπιστικό και σύνθετο, το οποίο ανάγεται σε πολυπαραγοντική αιτιότητα.

Α' ερώτημα: αίτια που οδηγούν στην έξαρση της ξενοφοβίας στις σύγχρονες / αναπτυσσόμενες κοινωνίες:

- Η **οικονομική κρίση** και η εκθετική **αύξηση της ανεργίας** οδηγούν αρκετούς πολίτες σε απόγνωση ως προς το πώς θα καταφέρουν να προσποριστούν τα αναγκαία για την επιβίωσή τους αγαθά. Η δε ποιότητα ζωής μοιάζει με ουτοπικό στόχο. Η συσσωρευμένη αυτή απογοήτευση, λοιπόν, ωθεί αρκετούς πολίτες στην εξής συμπεριφορά ή και βολική γι' αυτούς συμπεριφορά: αντί να ασκήσουν κριτική στις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες καθώς και στους εαυτούς τους, για τις τακτικές που ακολουθήθηκαν στο δημόσιο βίο της χώρας τους, οι πολίτες αρέσκονται να επιρρίπτουν την ευθύνη για ό,τι κακό παρατηρείται στην οικονομική και κοινωνική επικαιρότητα, στους ξένους. Έτσι, οι ίδιοι τρέφουν την ψευδαίσθηση πως οι δικές τους ευθύνες εξαλείφονται. (Πρόκειται για το γνωστό ψυχολογικό μηχανισμό της μετάθεσης ευθυνών στους άλλους, τους αδύναμους).

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

– Αυτός ο **μηχανισμός δημιουργίας εξιλαστήριων θυμάτων / αποδιοπομπαίων τράγων** σαφώς και αποδεικνύεται εξίσου βολικός και για τα πολιτικά πρόσωπα: οι ίδιοι (είτε κυβέρνησαν στο παρελθόν, είτε κυβερνούν τώρα, είτε ευελπιστούν να κυβερνήσουν στο μέλλον) βρίσκονται στο απυρόβλητο, αφού η κριτική είναι στραμμένη όχι σε εκείνους, αλλά σε μειονοτικές ομάδες. Άρα, μπορεί να υποθεθεί ότι η ξеноφοβία ίσως να είναι μία μορφή αντίληψης και συμπεριφοράς που σκοπίμως και τεχνηέντως διαχέεται σε μια κοινωνία, προκειμένου να επιτευχθεί η συσπείρωση των πλειοψηφικών εθνολογικών ομάδων, ο αποπροσανατολισμός τους από τα πραγματικά αίτια προβληματικών καταστάσεων και η αναστολή της οποιασδήποτε ενεργοποίησής τους για απόδοση γνήσιων ευθυνών και διεκδίκηση ενός πιο ανθρώπινου μέλλοντος.

– **Ευθύνες τεχνοκρατικού εκπαιδευτικού συστήματος:** το σχολείο έχοντας έναν χαρακτήρα εντογότερα εξεταστικοκεντρικό και επαγγελματικό (σε αρκετές αναπτυγμένες κοινωνίες), έχει αφήσει να ατονήσουν άλλοι σπουδαιότεροι ενδεχομένως στόχοι του: **α) η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας** των παιδιών, που αποτελεί αναγκαίο συστατικό μιας προσωπικότητας που θα ανθίσταται σε κάθε είδους προπαγάνδα και **β) η ηθικοποίηση**, που απαιτείται για τη σμίλευση ενός ηθικού και αξιακού υποβάθρου με άξονα το σεβασμό στο συνάνθρωπο (μόνο και μόνο λόγω της ιδιότητάς του να είναι άνθρωπος). Συνακόλουθα, οι νέοι στερούνται της ικανότητας να αποδομήσουν τα στερεότυπα που κυριαρχούν για τις ομάδες ξενικής προέλευσης που ζουν (έστω και προσωρινά) στη χώρα τους, ενώ, παράλληλα, πέφτουν θύματα της γενικότερης κρίσης αξιών που σχετικοποιεί την έννοια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις πληθυσμιακές ομάδες για τις οποίες πρέπει να αναγνωρίζονται αυτά.

– Επιπλέον, πολλά εκπαιδευτικά συστήματα δυτικών κοινωνιών **έχουν αμελήσει την επικαιροποίηση των παρεχόμενων γνώσεων:** σε ένα ταχύτατα μεταβαλλόμενο σκηνικό στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, το σχολείο φαίνεται να αργεί να παρακολουθήσει τις ανάλογες εξελίξεις και να προσαρμόσει το γνωστικό - διδακτικό του υλικό σε αυτές. Ειδικότερα, δεν παρέχονται γνώσεις για τον πολιτισμό χωρών από τις οποίες μία κοινωνία έχει δεχθεί μεγάλα ή και πολυπληθή μεταναστευτικά και προσφυγικά ρεύματα, ούτε για τις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες που μπορεί να οδήγησαν σε έξαρση τέτοιων ρευμάτων. Αποτέλεσμα: εύκολη η ανάπτυξη φοβικών συνδρόμων.

– **Οικογένεια:** ως πρωτογενής φορέας κοινωνικοποίησης, αναμφίβολα είναι υπεύθυνη για το πώς τα νεαρά της μέλη θα διαμορφώσουν το «κοσμοειδωλό» τους: ενδέχεται, λοιπόν, να ενθαρρύνει την ανάπτυξη εχθρικών συναισθημάτων προς οτιδήποτε ξένο, είτε λόγω προσωπικών βιωμάτων των γονέων, είτε λόγω επιδερμικής προσέγγισης των θεμάτων που σχετίζονται με

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

την παρουσία ξενικής προέλευσης πληθυσμιακών ομάδων στη χώρα. Καλλιεργείται, συνεπώς, η αντίληψη πως τέτοιες ομάδες είναι ποιοτικά κατώτερες και αποτελούν κίνδυνο, ενσπείρεται ο φανατισμός και συν τοις άλλοις, τα παιδιά ενθαρρύνονται να εντάσσουν στον κοινωνικό τους κύκλο μόνο ομοεθνείς τους.

– **Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας (και ενημέρωσης):** είναι ευρέως γνωστό ότι ένα μέσο ανάλογα με τον ιδιοκτήτη του ή με τα πρόσωπα που συμβάλλουν στη βιωσιμότητά του, θα παρουσιάσει με ανάλογο τρόπο την επικαιρότητα. Η ύπαρξη, λοιπόν, συμφερόντων καθιστά τις μειονοτικές ομάδες ξενικής προέλευσης ως τον εύκολο στόχο για ποικίλα «μικροκομματικά παιχνίδια». Είτε, λοιπόν, ένα μέσο επιλέξει να δώσει έμφαση στο δράμα τέτοιων ομάδων, είτε στο βαθμό επικινδυνότητάς τους για την πλειοψηφία, η οπτική γωνία πάντα καθορίζεται από τα επιδιωκόμενα και εξυπηρετούμενα συμφέροντα → προπαγάνδα.

– Επειδή ομάδες όπως οι πρόσφυγες και οι μετανάστες συχνά **δε βρίσκουν τις επιθυμητές γι' αυτούς συνθήκες και ευκαιρίες ζωής** στις κοινωνίες στις οποίες εγκαθίστανται, συχνά οδηγούνται σε παραβατικές συμπεριφορές προκειμένου να επιβιώσουν ή προκειμένου να αντιδράσουν απέναντι στις ρατσιστικές επιθέσεις που δέχονται και τη γενικότερη στοχοποίηση και περιθωριοποίηση που βιώνουν. Απόρροια αυτού είναι η τάση γενίκευσης τέτοιων συμπεριφορών, οι οποίες είθισται να αποδίδονται αποκλειστικά στους ξένους. Έτσι, οι τελευταίοι ταυτίζονται με την εγκληματικότητα.

– Επειδή **οι ξένοι (μετανάστες, πρόσφυγες) αποτελούν φθινό εργατικό δυναμικό** (λόγω της επιτακτικής ανάγκης τους για εργασία και βιοπορισμό), προτιμούνται από πολλούς εργοδότες κυρίως σε χειρωνακτικού τύπου επαγγέλματα. Αυτό αναπόφευκτα εγείρει το μένος των γηγενών που βλέπουν τους εαυτούς τους να αποκλείονται από την αγορά εργασίας και βλέπουν εχθρικά τους ξένους που «ήρθαν για να τους πάρουν τις δουλειές». Ωστόσο, πρόκειται για απλοϊκή και βολική σκέψη, αφού πρωτίστως οι ντόπιοι είναι εκείνοι που είχαν απαξιώσει τα επαγγέλματα στα οποία απορροφώνται οι ξένοι.

– Η **παγκοσμιοποίηση** έχει καταστήσει ασφαλώς **ευκολότερη τη μετακίνηση των πληθυσμών** ανά τον πλανήτη και σε συνδυασμό με τα απανταχού προβλήματα, εύκολα (συγκριτικά με άλλες εποχές) οδηγεί στη διαμόρφωση πολυπολιτισμικών κοινωνιών. Επειδή, όμως, δεν έχουν όλες οι χώρες προσεκτικά σχεδιασμένη μεταναστευτική πολιτική (ή επειδή μπορεί να δέχονται πιέσεις στα πλαίσια της διεθνούς διπλωματίας) παρατηρείται σε κάποιες εξ αυτών εντονότερη άφιξη μεταναστών και προσφύγων. Αν, λοιπόν, μια κοινωνία, δε διαθέτει τους οικονομικούς πόρους και τις αντίστοιχες υποδομές, ώστε να διαχειριστεί τη νέα αυτή πραγματικότητα, σίγουρα θα

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

προκύψουν προβλήματα μεταξύ των οποίων η στοχοποίηση αυτών των ανθρώπων ως υπεύθυνων για τα πάντα (όπως έχει αναφερθεί και σε άλλο σημείο).

Μεταβατική παράγραφος (προαιρετικά)

Αφού πλέον αυτή η πολυπολιτισμική πραγματικότητα είναι γεγονός, θα πρέπει οι κοινωνίες να εντείνουν τις προσπάθειές τους προς την κατεύθυνση της αρμονικής συμβίωσης γηγενών και ξένων - μειονοτήτων. Άλλωστε, αν μια κοινωνία θέλει να θεωρείται πολιτισμένη και γνήσια δημοκρατική, αυτό θα πρέπει να το αποδεικνύει στην πράξη, γιατί στη δημοκρατία οι μειονότητες προστατεύονται. Κάτι τέτοιο απαιτεί πέρα από τις αναγκαίες νομοθετικές ρυθμίσεις, κυρίως τη συνειδησιακή και ηθική αναβάπτιση των πολιτών, στόχος ο οποίος σαφώς και πρέπει να είναι συνυφασμένος και με το εκπαιδευτικό σύστημα κάθε κοινωνίας.

Β΄ Ερώτημα: τρόποι με τους οποίους το εκπαιδευτικό σύστημα μπορεί να βοηθήσει στην άμβλυνση του φαινομένου της ξενοφοβίας:

– **Ενίσχυση του ανθρωπιστικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης:** το σχολείο υποχρεούται να επανεξετάσει το ρόλο και τους στόχους του και να κινηθεί σε έναν άξονα πιο ανθρωποκεντρικό. Εφόσον, λοιπόν, δώσει έμφαση στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών, θα είναι σε θέση οι νέοι να φιλτράρουν και να απορρίψουν κάθε δείγμα εθνικιστικής προπαγάνδας που τους εκπέμπεται από ποικίλες πηγές. Κρίνεται συνεπώς σκόπιμη η αύξηση των ερωτήσεων «ανοικτού τύπου» σε όλα τα μαθήματα, καθώς και η άρση της στείρας αποστήθισης που δεν προάγει την ελεύθερη σκέψη.

– Παράλληλα, το **σχολείο** οφείλει να τιμήσει τον **παιδαγωγικό του ρόλο** επενδύοντας στη διαμόρφωση προσωπικοτήτων που θα εμφορούνται από υψηλές ηθικές αξίες και αρχές: σεβασμός στο συνάνθρωπο ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής, γλώσσας, θρησκείας, χρώματος δέρματος, πολιτιστικής ταυτότητας κ.λπ. Επίσης, χρειάζεται να εμφυσήσει στους νέους την αγάπη, την αλληλεγγύη, την ευγένεια, την αρετή της ανεκτικότητας, έννοιες απόλυτα συνυφασμένες και με τη δημοκρατία. Όλα αυτά θα καλλιεργηθούν μέσα από μαθήματα που προάγουν τέτοιες έννοιες και τον προβληματισμό για την κατάσταση που επικρατεί τώρα. Ειδικότερα, η ουσιαστικότερη παρουσία και διδασκαλία της Τέχνης και του υγιούς αθλητικού πνεύματος στην εκπαιδευτική διαδικασία θα μπορούσε να αποτελέσει σημαντικό αρωγό της όλης προσπάθειας: αυτά ευαισθητοποιούν, ενώνουν τους ανθρώπους και τους λαούς, ενθαρρύνουν την άσκηση αυτοκριτικής για συμπεριφορές που ο άνθρωπος έχει επιδείξει κατά το παρελθόν και ενθαρρύνουν την αποκήρυξη κάθε είδους ρατσισμού και ξενοφοβίας.

– Επιπρόσθετα, το σχολείο θα πρέπει να αναπτύξει πιο έντονα τη **βιωματική σχέση των παιδιών με τη σύγχρονη εικόνα των κοινωνιών** στις οποίες ζουν: η ανάληψη δράσης στα πλαίσια του δήμου τους για επίσκεψη σε

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β' ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

κέντρα υποδοχής και φιλοξενίας προσφύγων και για συγκέντρωση της αναγκαίας βοήθειας για τους ανθρώπους που διαμένουν εκεί.

– **Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και των οπτικοακουστικών μέσων:** πρόκειται για υψίστης σημασίας παράμετρο, αφού η προβολή ταινιών και κάθε είδους ενημερωτικού υλικού για μειονοτικές ομάδες που βρίσκονται στους κόλπους μίας κοινωνίας, θα καθιστούσε σαφείς τους λόγους που εγκατέλειψαν (προσωρινά ή μόνιμα) την πατρίδα τους → οι νέοι θα μάθαιναν να εκλογικεύουν την παρουσία ξένων στη χώρα τους και δε θα την ανήγαγαν σε απειλητική και επεκτατική διάθεση επιβολής τους. Θα καταλάβαιναν ότι κανείς δε φεύγει από την πατρίδα του, για να βλάψει τους πολίτες μιας άλλης. Υπάρχουν αντικειμενικά και σοβαρά αίτια που προκαλούν τέτοιες μετακινήσεις: πόλεμος, φτώχεια, στέρηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, φυσικές καταστροφές κ.λπ.

– Οι νέες τεχνολογίες, **Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές και οι δυνατότητες που εξασφαλίζει το διαδίκτυο**, μπορούν να προσφέρουν, επίσης, πολλά σε αυτή την προσπάθεια γνωριμίας με το διαφορετικό και κατανόησης των ιδιαιτεροτήτων που βιώνει: η επικοινωνία μιας μαθητικής κοινότητας που ανήκει σε χώρα υποδοχής μεταναστών και προσφύγων, με αντίστοιχη κοινότητα σε χώρα που φυλλορροεί πληθυσμιακά λόγω ποικίλων συνθηκών οι οποίες καθιστούν τη μετανάστευση (ή την προσφυγιά) ως μόνη επιλογή, θα έκανε πολλούς νέους να αναθεωρήσουν τις απόψεις τους για τους ξένους που βρίσκονται ανάμεσά τους.

– Σημαντική κρίνεται και η **παροχή γνώσεων για τον πολιτισμό των χωρών** εκείνων από τις οποίες μία κοινωνία έχει δεχθεί μεγάλο αριθμό μεταναστών και προσφύγων. Μόνο τότε θα σταματήσουν οι στερεοτυπικές και απαξιοτικές κρίσεις για τον πολιτισμό ενός άλλου λαού και θα ευνοηθεί η αρμονική συμβίωση γηγενών και μειονοτήτων στα πλαίσια των πολυπολιτισμικών κοινωνιών (αναγκαιότητα συναφής με την παγκοσμιοποίηση και τα δεδομένα που έχει δημιουργήσει).

– Πρωτίστως, βέβαια, μία χώρα οφείλει να έχει ως **προτεραιότητα τη διαμόρφωση υγιούς εθνικής συνείδησης και ταυτότητας** αναφορικά με τους αυριανούς της πολίτες. Αυτό σημαίνει πως, μόνο αν οι νέοι έχουν «χτίσει» σε στέρεες βάσεις τη γνώση για το δικό τους πολιτισμό (γλώσσα, ιστορία, ήθη-έθιμα, παραδόσεις, θρησκεία κ.λπ.), δε θα ρέπουν στη δαιμονοποίηση των αλλοεθνών. Δε θα νιώθουν την ανάγκη να συσπειρωθούν γύρω από μισάνθρωπες και ξενοφοβικές αντιλήψεις, γιατί ακριβώς θα ξέρουν ότι δεν απειλούνται. Και μάλιστα, δεν θα έχουν την απαίτηση να ξεχάσουν οι μειονότητες τον δικό τους πολιτισμό.

– **Ενίσχυση των διαπολιτισμικών σχολείων όχι μόνο αριθμητικά, αλλά και ποιοτικά** (κυρίως). Αυτό προϋποθέτει πρόσληψη ειδικευμένου προσωπικού (σε όλα τα μαθήματα) με γνώσεις της γλώσσας των μεγαλύτερων μειονοτικών ομάδων μαθητών, καθώς και με ειδικές γνώσεις στο είδος των

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2017
Β΄ ΦΑΣΗ

E_3.Nλ2Γ(α)

μαθησιακών προβλημάτων που συνήθως οι ομάδες αυτές εμφανίζουν λόγω της ανάγκης για προσαρμογή τους σε μια εντελώς διαφορετική γλώσσα. Αν τα παιδιά αυτά λάβουν μια εκπαίδευση που πραγματικά είναι ουσιαστική, τότε θα μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά στην ευρύτερη κοινωνία, θα έχουν περισσότερες ευκαιρίες σε όλα τα επίπεδα (π.χ. εργασία) και θα αποφύγουν τη γκετοποίηση και την περιθωριοποίηση.

– Μέσα από **μαθήματα όπως η ιστορία**, να αποφεύγονται οι εθνικιστικές εξάρσεις και «κορώνες» που πολώνουν και φανατίζουν. Η γνώση τόσο για την εθνική ιστορία ενός λαού, όσο και για την ιστορική παρουσία άλλων, θα πρέπει να εδράζεται σε επιστημονικές και ανθρωπιστικές βάσεις, χωρίς να λανθάνουν μηνύματα περί δήθεν εθνικής ανωτερότητας επίλεκτων και περιούσιων λαών και δήθεν κατώτεροτητας υποδεέστερων άλλων.

Επίλογος

Καθίσταται σαφές, λοιπόν, ότι οι ξενοφοβικές αντιλήψεις και συμπεριφορές αντίκεινται όχι μόνο στη νέα μορφή παγκόσμιας κοινωνίας που αναδύεται, αλλά και στην έννοια του πολιτισμού που μετά από αιώνες έχει οικοδομήσει ο άνθρωπος. Πολιτισμός που αρνείται τον ίδιο το δημιουργό του, δηλαδή τον άνθρωπο, ή κάνει διακρίσεις φυλετικές και εθνολογικές σε βάρος του, αυτοακυρώνεται. Συνιστά ηθική επιταγή να τύχει συνειδητοποίησης απ' όλους ότι πεποιθήσεις μισαλλόδοξες και μισάνθρωπες επιβάλλεται να εξοβελιστούν. Μόνο έτσι θα πρυτανεύσει η λογική και το ήθος, και θα μπορέσει να επέλθει η πραγματική ηθική και πολιτισμική πρόοδος για τον άνθρωπο.

Ο συντάκτης (προαιρετικά)

Σημείωση: Η ανάλυση που δίνεται έχει ενδεικτικό χαρακτήρα.